



## TOG'AY MURODNING "OT KISHNAGAN OQSHOM" ASARINING BADIY TAHLILI

---

**Annotatsiya:** asardagi syujet tushunchasi, sheva tilining o'ziga xosligi va asarning subyektiv holati.

**Kalit so'zlar:** syujet, tugun, yechim, voqealar rivoji, kulminatsiya, sheva tili va bir nechta badiiy unsurlar.

Adabiyotimizda xalqchil, ommabop, har doim sevib o'qiladigan asarlar ko'p. Lekin ular orasida xalqning tiliga mos keladigan, xalq ichida yozilganlari juda kam. Bilamizki, milliy adabiyotimizning serqirra ijodkori Tog'ay Murod aynan shunday yozuvchilardan. U Surxon vohasida tug'ilgan. Va aynan asarlarida sheva tili ustunlik qiladi. Tog'ay Murodning mashhur asarlari ko'p. Lekin uning bir asari men uchun haqiqiy " hayot kitobi" desam adashmagan bo'laman. Bu kitob "Ot kishnagan oqshom" deb nomlangan. Nomining o'zida yozuvchining tafkkurini his qildim. Bu asarni o'zimning ta'birimcha badiiy tahlil qilmoqchiman. Bu asar orqali yozuvchi adabiyotimizga milliylik ruhini kiritgan. Ushbu asarda sevgi, yurt, millat kabi tushunchalar bo'yab-bejalmasdan, balki tabiiy, oddiy, kamraron tarzda ifodalangan. Insonlar va hayvonlar o'rtasidagi munosabatlar, tuyg'ular, umumiy olganda ichki kechinmalar kitobxonlar qalbiga bir atom bombasidek kirib boradi va kitobxon qalbini "tiriltiradi". Asar kompozitsiyasi juda murakkab emas. Shunchaki oddiy. Lekin shunchalik mahorat bilan yozilganki, kitobxon yengil qabul qiladi, mag'zini tez chaqadi.

Asar syujeti ham o'ziga xos. Oddiy bo'lgan murakkab syujet. Undagi tugun, voqealar rivoji, kulminatsiya, konflikt, yechim, singari syujet unsurlari asarda mahorat bilan ko'rsatib berilgan. Meni hayratga solgan jihati shundaki syujet unsurlari bir vaqtda voqealarni bog'lab, asarning darajasini oshirgan. Asaridagi obrazlar ham o'ziga xos. Har bir yozuvchi asarida obrazlarni o'zgacha nomlab asarning qiymatini oshirsa, Tog'ay Murod personajlarning ismini xalq ichidan, oddiy insonlar orasidan tanlaydi. Bu holat asarning qiymatini bir necha yuz ming barobar ko'targan. Ya'ni xalq orasida har doim ham bir-biriga mos juftliklarning ismlari o'zgacha qo'yilmaydi. Tog'ay Murod shu jarayondan qochgan holatda asarlaridagi qahramonlarni nomlagan. Albatta, oddiy insonlar taqdirini yoritgan asar. Asardagi Ziyodulla chavandoz obrazi orqali konkret tarzda xo'rlangan va xorlangan xalq obrazi gavdalantirilgan.



"Birodarlar, biz hamisha adolat, adolat deymiz. Tildan qo'ymaymiz. Adolatsizlikni ko'rib, xunibiyron bo'lamiz. Hayotdan, taqdiridan noliymiz. Adolat yo'q, adolat osmonda. Yo'q, birodarlar, adolat yerda. Oyoqlarimiz ostida! Adolat tuproqqa qorishib yotibdi! Adolatni kim bunday xor qilyapti? Biz o'zimiz!..[1] Bu mening e'tiborimni tortgan jumlar. Ha, albatta, adolat insonlar tomonidan o'rnatilib, insonlar tomonidan yoqotiladi. Tog'ay Murod ham xuddi shu holatni tasvirlab bermoqchi bo'lgan va buning uddasidan chiqqan. Men bu asarni bir kitobxon sifatida o'qir ekanman, ot va inson o'rtasidagi munosabatlar meni to'lqinlantirib yubordi. Voqealar ko'z o'ngimda bevosita jonlandi. Bu ijodkorning yutug'idir. Bir ijodkorning asarini minglab kitobxonlar hissiz, asardagi qandaydir holatni o'ziga ta'sir ettirmasdan o'qigandan ko'ra bittagina kitobxon qalbi jo'shib, hissiyot bilan, goh yig'lab, goh kulib o'qigani ming marta afzal. Mana bu yozuvchining chinakam yutug'i. Tog'ay Murod asarlarida men buni his qildim.

"Obro'yimiz ketib qolishidan, yo amalimizdan ayrilib qolishdan qo'rqamiz. Qo'y, qo'ya ber, to'g'ri gap tuqqaniga yoqmaydi, deya qo'l siltaymiz...[2] Oddiygina bir jumlada oddiy insonning ma'naviyatini ko'rishimiz mumkin. Yozuvchi buni birgina ibora orqali ochib bera olgan. U qisqa yozgan, lekin ixcham va lo'nda ifodalagan. Zero, Tilab Mahmudov aytganidek qisqa yozish ona tili kambag'alligidan emas, boyligidan darak.

#### **Foydalanilgan adabiyotlar:**

- 1.A. Ulug'ov "Adabiyotshunoslik nazariyasi" Toshkent - 2017
- 2.G'. G'ulom nashriyot matbaa uyi
- 3.T. Murod "Ot kishnagan oqshom" asari  
Gulinoz Anvarovna taqrizi